

Přílohy diplomové práce

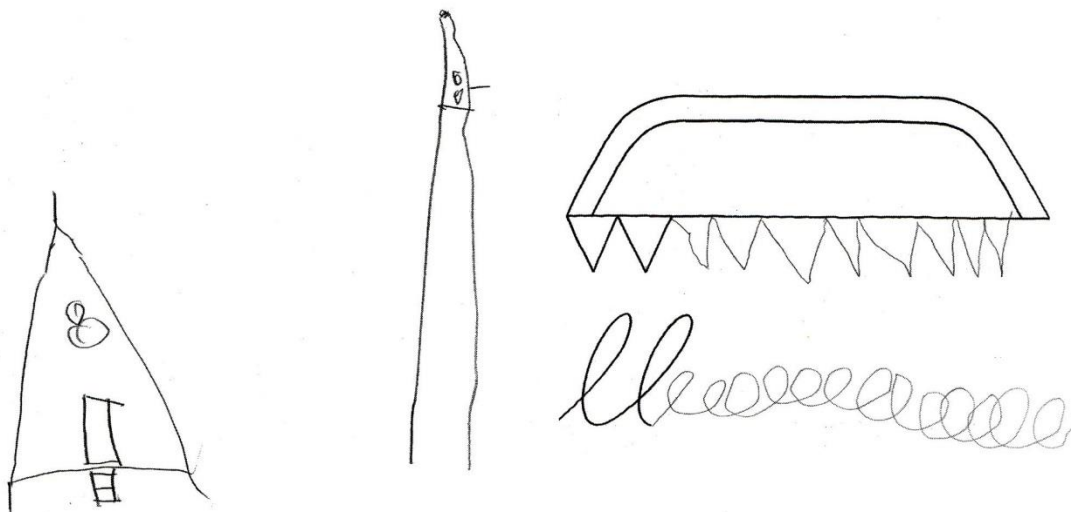
- Příloha č. 1 Ukázka prací dětí z publikace Bednářová, Šmardová – Školní zralost
Příloha č. 2 Tab. 16. Řečové nedostatky dětí před zahájením školního vzdělávání
Příloha č. 3 Deficity komunikačních schopností před zahájením školní docházky
Příloha č. 4 Zadání seminární práce z předmětu Didaktika VV
Příloha č. 5 Souhrnná tabulka výtvarných a verbálních schopností dítěte od 0 – 6 let
Příloha č. 6 Zadání požadavků učitelkám MŠ (výzkumné šetření na hodnotící kritéria)
Příloha č. 7 Malé desatero pro výtvarnou výchovu malých dětí
Příloha č. 8 Náměty činností pro rozvoj komunikačních kompetencí
Příloha č. 9 Obrázky dětí č.1 – 6

Seznam tabulek a grafů

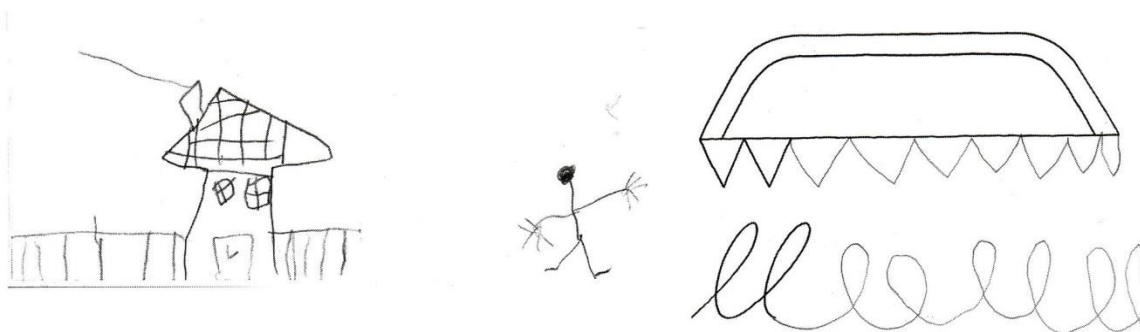
- Tabulka 1 Věk dětí sledovaného vzorku
Tabulka 2 Hodnocení aktuální úrovně verbálního vyjadřování
Tabulka 3 Hodnocení aktuální úrovně výtvarného projevu
Tabulka 4 Námět kresby ve vztahu ke kresbě lidské postavy
Tabulka 5 Délka praxe učitelek MŠ
Tabulka 6 Kritéria hodnocení dětské kresby - pozitivní
Tabulka 7 Kritéria hodnocení dětské kresby – negativní
Tabulka 8 Hodnocení verbálního projevu
- Graf 1 Kritéria hodnocení dětské kresby – pozitivní
Graf 2 Kritéria hodnocení dětské kresby – negativní
Graf 3 Hodnocení verbálního projevu

Příloha č. 1

(viz Bednářová, Šmardová, 2011, str. 20-21)

Chlapec; 6 roků, 7 měsíců s celkově průměrnými, avšak výrazně nerovnoměrnými rozumovými předpoklady. Jeho verbální schopnosti (slovně-logický úsudek, vědomosti, matematické představy, sociální úsudek) jsou nadprůměrné. Prostorové vnímání, vizuomotorika, zraková analýza a syntéza jsou v pásmu mírného podprůměru. Spontánní kresba je obsahově chudá. Grafomotorické prvky zvládá oproti spontánní kresbě výrazně lépe.

Chlapec; 6 roků, 7 měsíců s rozumovými předpoklady v pásmu mírného nadprůměru. Obsah spontánní kresby je chudý, linie čar jsou nepřesně vedeny. Avšak provedení grafomotorických prvků odpovídá věku.

Screeningové šetření o stavu jazykové vybavenosti předškolních dětí

O stavu komunikační kompetence dětí lze usuzovat také z toho, jaká je jejich jazyková vybavenost jakožto předpoklad pro realizaci verbální komunikace. Tento přístup zvolila I. Bytešnicková (2007) na Pedagogické fakultě MU v Brně, která publikovala nálezy ze svého šetření dětí předškolního věku v Jihomoravském regionu. Bylo provedeno jednak screeningové vyšetření úrovně výslovnosti dětí ve 125 mateřských školách³¹, jednak byly použity dotazníky zjišťující různé charakteristiky komunikační kompetence dětí a také připravenost učitelek na předškolní vzdělávání. V rámci výzkumu byly identifikovány u celkem 2 524 dětí v mateřských školách různé řečové nedostatky v období před zahájením školní docházky. Výskyt nejčastějších deficitů je uveden v tabulce 16.

Tab. 16 Řečové nedostatky dětí před zahájením školního vzdělávání

Deficity	Počet dětí (N = 2 524)	Podíl v %
souvislé vyjadřování	844	33,4
malá slovní zásoba	751	29,8
výslovnost	681	27,0
grafomotorika	564	22,3
analýza slov	452	17,9
fonematický sluch	320	12,7
gramatická stavba	265	10,5
sluchová paměť	238	9,4
porozumění řeči	189	7,5

Pramen: Bytešnicková (2007), zkráceno. Jednotlivé nedostatky se mohou vyskytovat kombinovaně u téhož dítěte.

Deficity komunikačních schopností dětí před zahájením školní docházky

(viz Bytešníková, 2012, kapitola 2., str. 31 – 71)

Narušený vývoj řeči označuje v současné době veškeré poruchy, se kterými se můžeme ve vývoji dětské řeči setkat. Za známky opožděného vývoje řeči a signály narušeného vývoje řeči je třeba považovat, pokud dítěte ve dvou letech:

- nepoužívá gesta (jedná se o významný signál rizika);
- nemá evidentní komunikační záměr;
- neprodukuje přibližně padesát slov, nezačíná tvořit spojení dvou slov;
- má na výrazně lepší úrovni receptivní složku řeči;
- tvoří méně než deset srozumitelných slov.

❖ Opožděný vývoj řeči

Opožděný vývoj řeči může negativně ovlivňovat rozvoj psychických a rozumových schopností dítěte. Může mít i dopad na formování osobnosti dítěte, zejména v oblasti sociálních vztahů. Termín opožděný vývoj řeči prostý je uváděn, pokud se u dítěte kolem třetího roku věku nezjistí žádné příčiny somatického nebo psychického rázu, které by mohly způsobit dlouhé chybění samostatné řeči. U dětí s prostým opožděním ve vývoji řeči dochází v řečovém projevu časové opoždění o jeden až dva roky. V takových případech je důležitá co nejpřesnější diagnostika aktuálního řečového stavu a správný výběr a realizace stimulačních metod.

❖ Vývojová dysfázie

Vývojová dysfázie je specificky narušený vývoj řeči v důsledku raného mozkového poškození, která postihuje řečové zóny vyvíjejícího se mozku. U dětí s vývojovou dysfázií se eviduje nerovnoměrný vývoj celé osobnosti a nerovnoměrné rozložení rozumových schopností, výrazný nepoměr je mezi složkou verbální a nonverbální. Tento typ poruchy vývoje řeči negativně ovlivňuje intelekt dítěte a utváření individuálního vědomí, který se odráží i na vývoji vnitřní řeči. Terapie u vývojové dysfázie je náročný proces, na kterém se podílí celý tým odborníků a důležitá je spolupráce rodiny a pedagogů. V současné době je

léčebný režim zaměřen na rozvíjení celé osobnosti dítěte a tento režim zahrnuje rozvoj zrakového a sluchového vnímání, myšlení, paměti a pozornosti, schopnosti orientace, motoriky, grafomotoriky a řeči.

❖ **Poruchy artikulace**

Dyslalie je neschopnost používat jednotlivé hlásky či skupiny hlásek v komunikačním procesu dle příslušných jazykových norem. Dyslalie patří mezi nejčastěji se vyskytující narušení komunikace u dětí předškolního a mladšího školního věku. Udává se, že tvoří až dvě třetiny ze všech druhů narušené komunikační schopnosti. V rámci předškolního zařízení bývá prováděno screeningové vyšetření, toto vyšetření má pouze orientační charakter a bývá často východiskem pro navazující diagnostické vyšetření. Základní vyšetřovací metodou při diagnostice dyslalie je komunikace s vyšetřovaným dítětem. Diagnostika vždy vychází z posouzení aktuálního stadia vývoje řeči.

V průběhu odstraňování dyslalie rozlišujeme čtyři etapy:

1. *přípravná cvičení;*
2. *vyvození hlásky;*
3. *fixace nového mluvního stereotypu;*
4. *automatizace správné výslovnosti.*

U **vývojové dysartrie** se jedná o narušení artikulace jako celku, postižení vzniká v oblasti vlastní realizace. Termín vývojová dysartrie zahrnuje poruchy vzniklé od počátku vývoje organismu na základě organického poškození centrální nervové soustavy dítěte. Tato porucha ovlivňuje nejen proces verbální a neverbální komunikace dítěte, ale zasahuje i do oblasti socializace dítěte. Diagnostika dítěte s vývojovou dysartrií musí být vždy komplexní a tak jako u předešlých poruch se na ní podílí tým odborníků z lékařských i nelékařských oborů. Velice důležité je stanovení neurologické diagnózy a realizace psychologického vyšetření. Důležité je včasné zahájení terapie nejlépe již v prvním roce života dítěte a aktivní spolupráce rodiny a následně i pedagogických pracovníků.

❖ Poruchy plynulosti a tempa řeči

Koktavost lze charakterizovat následovně: „Jde o syndrom komplexního narušení koordinace orgánů participujících na mluvení, který se nejnápadněji projevuje charakteristickými nedobrovolnými specifickými pauzami narušujícími plynulost procesu mluvení a tím působícími rušivě na komunikační záměr.“ (Lechta, 2004, s. 16)

Koktavost vzniká nejčastěji před šestým rokem života dítěte a pokud by se ji podařilo odstranit již v tomto období, mělo by to zásadní význam pro další vývoj dítěte.

Na vzniku koktavosti se podílejí tři vzájemně se ovlivňující faktory:

1. **dispoziční činitelé**
2. **orgánové odchylky**
3. **patopsychosociální vlivy.**

Pokud se u dítěte vyskytnou neplynulosti v řečovém projevu, na prvním místě je komplexní diagnostika. Při terapii koktavosti v předškolním věku lze využít přímé i nepřímé přístupy. První představuje aktivní spolupráci logopeda s dítětem, často ve spolupráci s rodiči a zaměřuje se přímo na řeč dítěte. Při nepřímém přístupu se logoped snaží dosáhnout plynulosti tím, že zhodnotí vliv, jenž má na dítě prostředí, ve kterém žije a snaží se o vytvoření vhodných podmínek pro zlepšení řečového projevu.

Breptavost je narušení v oblasti tempa řeči, kdy tempo řeči je takového charakteru, že mluvidla nestačí motoricky realizovat řeč. Jedná se o syndrom, který může představovat kombinaci psychických, lingvistických a fyziologických projevů. Breptavost ovlivňuje veškeré komunikační cesty, mezi něž patří čtení, psaní, rytmus, hudebnost a chování. Diagnostika musí být zaměřena na vzájemné rozlišení breptavosti a rychlé řeči, dále breptavosti a jiných druhů narušené komunikační schopnosti, především koktavosti. Logopedická intervence u předškolních dětí musí být dostatečně dlouhá, důvodem jsou recidivy typické pro breptavost. U dětí se realizuje v rámci terapie i cvičení motoriky a nácvik koncentrace pozornosti.

❖ Poruchy zvuku řeči

Huhňavost (rinolálie) je patologicky změněná nosovost, na základě které jsou deformovány zvuky artikulovaných hlásek. Jedná se o velmi nápadnou poruchu zvuku řeči, jejíž výskyt je v dětském věku poměrně častý.

Palatolalie je jeden z nejtěžších a nejnápadnějších druhů narušené komunikační schopnosti. Příčinou této poruchy je rozštěp patra. Za hlavní symptomy palatolalie je považována porucha rezonance, artikulace a srozumitelnosti řeči.

❖ **(S)elektivní mutismus**

Mutismus je označení řečové retardace nebo mlčení, při existující schopnosti mluvení a řeči. Mutismus má dvě základní podoby a to tzv. „totální mutismus“ a „(s)elektivní mutismus“. V předškolním věku se u dětí setkáváme nejčastěji se (s)elektivním mutismem. Jedná se o psychickou zábranu hlasité řeči vůči určitému sociálnímu okruhu či prostředí. Přímá příčina (s)elektivního mutismu není známa. V úvahu přicházejí psychologické faktory (oslabené mechanismy řešení problémů, vlivy okolí) a fyziologické faktory (vývojové poruchy, psychotická onemocnění a rodinné dispozice). Při stanovení diagnózy (s)elektivní mutismus je třeba realizovat diferenciální diagnostiku, na základě které se vyloučí jiné poruchy či postižení.

Příloha č. 4 Zadání seminární práce z předmětu Didaktika VV

Seminární práce č.1

Úprava 2000/2001

Rozbor OBSAHOVÉ KRESBY dítěte PŘEDŠKOLNÍHO věku

Instrukce :

- Nepoškozenou (nepřeloženou) kresbu na formátu A4 označit na zadní straně identifikačními údaji studenta (příjmení, jméno, ročník, typ studia, stud.skupina, školní rok, semestr)
- Dětskou kresbu vložit spolu s písemným zpracováním SP dle zadání do průhledné zasouvací fólie. (KS + vyplněný koresp. listek)
- První stránku textové části SP označit rovněž identifikačními údaji studenta. Jméno sledovaného dítěte neuvádět (jen iniciály).
- Nezapomenout uvést lateralitu dítěte a porovnání dosažené úrovně výtvarného a verbálního vyjadřování.
- Stránky nespojovat kancelářskou sponkou.
- Zachovat počet i pořadí bodů zpracování SP i jejich číslování.
- Před odevzdáním SP zkontrolovat podle připojených "Kritérií hodnocení", zda má SP všechny požadované náležitosti z hlediska obsahu i formy. Vlastní hodnocení kvality zpracování SP neuvádět.

Body pro zpracování rozboru dětské kresby (struktura seminární práce):

1. Chlapec (děvčátko) - pouze iniciály!
2. Věk (rok, měsíc) dítěte v době vzniku kresby, např. 5,3 = stáří dítěte (v době vzniku kresby bylo 5 let, 3 měsíce)
3. Stručná charakteristika dítěte a jeho rodinného prostředí i dalších okolností, které mohou ovlivnit proces, úroveň i formu jeho výtvarné práce (např. temperament, smyslové vady, levorukost, nevyhraněná lateralita, chování před i po výtvarné činnosti, aktivity rodičů v jejím průběhu i před ní, stav dítěte po horečnatém onemocnění, vztah k sourozencům jako „vzoru“ atd.)
4. Práce spontánní (navozená).
5. Místo vzniku práce (domácí prostředí dítěte, mateřská škola, jinde)
6. Záznam průběhu výtvarné činnosti včetně jeho verbální výpovědi
7. Popsání charakteristických znaků kresby, které se ve sledované práci vyskytují (který znak se projevil)
8. Zhodnocení úrovně sledované práce vzhledem k vývojovému stádiu, věku i výtvarné kvalitě
9. Uvedení inklinace k psychologickému či výtvarnému typu (pokud je patrná a je možno vidět i další výtvarné práce dítěte).
10. Interpretace dalších zajímavostí v předkládané dětské kresbě (na základě již osvojených znalostí o dětském výtvarném projevu) a návrhy případných výchovných opatření jako reakce na zjištěné problémy

Kritéria hodnocení seminární práce:

1. Úplnost informací o dítěti vzhledem k zadanému úkolu (zkoumání)
2. Identifikace typických a zvláštních (zajímavých) jevů v jeho kresbě (procesu i produktu)
3. Označení těchto jevů s využitím odborné terminologie
4. Schopnost zařazení těchto jevů do již známých poznatků o dětském výtvarném projevu (vývoji, char. znacích, individuálních inklinacích, problémech jeho interpretace)
5. Schopnost hledat podstatu (příčiny) či pravděpodobné příčiny zjištěných jevů, interpretace chování dítěte, rodičů atd.

6. Schopnost zhodnocení významnosti zjištěných jevů z hlediska dosavadního i dalšího rozvoje dítěte (+,-)
7. Schopnost pedagogického reagování na zjištěné skutečnosti (řešení problémů, návrhy výchovných i výtvarněvýchovných opatření)

Základní a doporučená literatura i klíčová slova

Základní literatura

1. Hazuková H. - Šamšula P.: Didaktika výtvarné výchovy I. Praha, SPN 1990
2. Lamserová J.: Didaktika výtvarné výchovy IV. Praha, SPN 1990
3. Zicha Z.: Úvod do speciální výtvarné výchovy. Praha, UK 1981

Další (doporučená) literatura: uvedena před kap. 4., 5., 6. a 8. viz.

Hazuková - Šamšula: Didaktika Vv I. 1990

Klíčová slova (slovní spojení):

Ontogeneze, stádium, operace, asimilace, akomodace, Piaget 1)

Období senzomotorické (inhibice), předoperačního myšlení (prvotní obraz, bezobsažná čáranice, představa, pojmenování), období předoperačního myšlení (grafický typ, vizuální orientace, dominantní znak, konzervace a koexistence grafic. typů), období konkrétních operací (vizuální realismus), období formálních operací (nerovnoměrnost vývoje, „krize“, Trojanova metoda mostu) 1), 2).

Obecné (vývoj, charakteristické znaky), zvláštní (individuální typové inklinace, kritéria třídění), pedagogické aspekty (interpretace informace) 1), 3).

Požadavky na výzkumné šetření zaměřené na hodnotící kritéria učitelek v MŠ.

Zjištěná kritéria budou součástí diplomové práce na téma „Výtvarné a verbální vyjádření předškoláků“. Veškeré získané informace jsou v diplomové práci uvedeny anonymně.

Postup:

- 1) Prosím, o zadání tématu: „Jak si hraji s kamarády.“ (například ve školce, v lese, na zahradě, doma) dětem předškolního věku. Dostačující je kresba pastelkou, ale lze využít libovolnou výtvarnou techniku. **Důležité je, aby dítě nakreslilo minimálně dvě lidské figury.**
- 2) Následně ze všech obrázků vybrat - 3 nejzdařilejší (možné i více) a 3 nejslabší (opět je možno i více) kresby a na zadní stranu obrázku zapsat pohlaví a věk (rok/měsíc).
Například – dívka 5,8 .
- 3) Opět na zadní stranu obrázku poznamenat (stačí v bodech), jaké jevy jste v kresbě hodnotila a proč je pro Vás daná kresba zdařilá či nepovedená.
- 4) Poslední informací, o kterou bych Vás ráda požádala, je verbální projev dítěte. Poznamenat k vybraným kresbám dětí, zda mají vadu výslovnosti či jiný nedostatek v mluvním projevu. Pokud děti nemají žádnou vadu ve verbálním projevu, tak též zapsat.

Předem děkuji za spolupráci.

S pozdravem.

Alice Mučková

Příloha č. 6 Souhrnná tabulka pojmů ve výtvarném a verbálním vyjadřování dětí (Hazuková, 2011; Hlavsa, 1986; Vágnerová, 2012; Bytešnicková, 2012)

	VÝVOJ VERBÁLNÍCH PROJEVU	VÝVOJ VÝTVARNÉHO PROJEVU	MYŠLENKOVÉ OPERACE	VÝVOJOVÝ AKTIVITA DÍTĚTE	STUPEŇ TVOŘIVOSTI	PSYCHOLOGICKÉ PŘEDPOKLADY, ROZVOJE TVOŘIVOSTI
DO 18 MĚSÍCŮ	Tzv. preverbální období (křik, pudové žvatláni, období napodobujícího žvatláni, období rozumění řeči, okolo 1. roku vlastní vývoj řeči	Do 2 let – stádium čáranic (črtací experimenty, zatím bezobsažné), výsledkem je zdokonalení motoriky, schopnost pohybové inhibice se zpětnou vazbou do psychiky dítěte	Presymbolická, senzomotorická fáze (vytvářejí se schémata chování a činností jako způsobu, jak se chovat v prostoru a manipulovat s předměty)	Experimentace s objekty, explorace, manipulace, procvičování, opakování	Elementy tvořivosti	
DO 3 LET	Přelom 2. a 3. roku stadium rozvoje komunikační řeči → navazuje tzv. stadium logických pojmů 3,5 let nastupuje tzv. druhý věk otázek Proč? či Kdy?	2 – 4 roky 1.fáze - přechod ze stádia čáranic do stádia prvotního obrazu (produkt bývá dodatečně pojmenován, na základě výrazného znaku	Období předoperačního myšlení (od 2 – 7 až 8 let) 1.fáze (2 - 4 roky) – rozvoj představivosti a symbolického označování (období dodatečného symbolického zpracování)	Napodobování činnosti dospělých, sólová volná hra (napodobivá, námětová, symbolická s dětmi)	První vzestup tvořivosti, tzv. prekreativní aktivita (nezralost, náhodnost), zdokonalování, přetváření předmětů, komplexní fantazijní výtvary, vytváření strategií chování	Období senzomotorické hry , smyslová zkušenost, k řešení nového neznámého problému dochází přímo, další novou zkušeností.
DO 6 LET	Okolo 4. roku se začíná rozvíjet intelektualizace řeči → vývoj řeči po stránce logické	2.fáze - vytváření grafických typů , dochází k rozvoji kreslířského zobrazení (dítě – dovede uskutečnit úmysl nakreslit něco konkrétního	2.fáze (5 – 7 let) názorné, intuitivní myšlení (nerespektuje zákony logiky, a je tudíž nepřesné, má mnohá omezení)	Symbolická hra, tematická hra	Kritická fáze prekreativních aktivit (významná pro kreativní aktivitu ve školním věku)	Období napodobivé hry , dítě buduje na představách, které jsou zobecněním smyslové zkušenosti. Řešení nových problému vnitřně, přenosem v představách.

Malé desatero pro výtvarnou výchovu malých dětí

1. Snažme se chápat výtvarný projev dítěte v souvislosti s celou jeho psychikou, s jejími obecnými funkcemi (vnímáním, myšlením, představováním) a mějme vždycky v patrnosti věk dítěte. Z toho vyplývá i naše povinnost respektovat zvláštnosti dětského zobrazení skutečnosti, nevidět v nich nesprávnosti a chyby jen proto, že dítě kreslí jinak než dospělý.
2. Všechno, co dítě nakreslí, namaluje nebo jinak vytvoří, berme proto vážně, chraňme se jak podceňování a ironie, tak přílišné chvály a přeceňování.
3. Dětský projev má hodnotu pouze tehdy, když není napodobením nebo není pozměněn zásahem dospělých. Neopravujme nikdy, co dítě nakreslilo, nevytýkejme nedostatky ve výtvoru samém, ale hledejme je spíš v neúplnosti nebo schematičnosti těch představ, z nichž výtvor vznikl. Posuďme, zda úplnost a určitost představy odpovídá nebo neodpovídá věku dítěte, a teprve potom, když shledáme, že by tu bylo co doplnit, rozšířit a charakterizovat, pokusme se o to nenápadně v rozhovoru s dítětem. Jiné metody se podobají berlím, které bychom nabízeli zdravému – v tomto smyslu zejména nepředkreslujme, nedovolme dítěti kopírovat, neradíme mu při práci.
4. Každé téma, které si dítě zvolí, je zajímavé, nejen to, které se líbí nám nebo které vidíme často zobrazeno. Objevná práce dítěte začíná právě u výběru toho, co bude kreslit.
5. Ne každá kresba musí představovat něco určitého z předmětného okolí dítěte, nějakou věcnou představu; zobrazovat lze i pohyb, svůj smysl má i počmáraná plocha nebo pěkně rozvětvená barevná skvrna. Dětská představivost často předčí jeho zobrazovací schopnosti. I tvary, jejichž smysl nechápeme, mohou pro dítě znamenat zážitek z tvorby.
6. Je více činností, které mají výtvarný charakter – patří k nim třeba vytrhávání, spojování, kladení a hromadění, konstruování, ale už i samo vyhledávání tvarů (umělých nebo přírodních) pro jejich vzhled a zajímavost.
7. Dítě je správcem svého „majetku“ a brzy ať se naučí udržovat si své věci v pořádku. Můžeme mu to usnadnit tím, že mu vyhradíme dostatečný prostor k práci a k uložení nástrojů. Pocit odpovědnosti, který tak pěstujeme, představuje jeden ze zisků naší výchovy.
8. Sledujme vývoj dítěte – dobrý archiv jeho kreseb nám umožní vidět jeho výtvarný růst a potěší nás i po letech. Pro odborníka má takový archiv ovšem zcela zvláštní význam.
9. Dětská představivost a spolu s ní i záliba dát zážitkům výtvarnou formu (nakreslit anebo namalovat je) může mít podporu v dobrých obrázkových knížkách a ve výtvarném umění, se kterým se dítě setkává. Obrazy dospělých by se ovšem neměly stát pouhou „předlohou“ – u předškolního dítěte se to ani nestává.
10. Jestliže platí, že výtvarná činnost a její dobrý vývoj jsou obrazem celé výchovné atmosféry a dobré pohody, která dítě obklopuje, pak se kreslení, malování a jiné výtvarné činnosti nemohou stát povinností, ale spíš zajímavou zábavou. Hra a práce jsou v nich spojeny v té nejlákavější podobě. Dbejme, aby tomu tak bylo.

Příloha č. 8

Náměty činností pro rozvoj komunikačních kompetencí v předškolním věku

(viz Bytešnicková, 2012, str. 114 -156)

V rámci logopedické prevence v mateřských školách je nutné rozvíjet zrakovou a sluchovou percepci, hrubou i jemnou motoriku, grafomotoriku, motoriku mluvních orgánů. V rámci řízených činností v mateřské škole zařazujeme též dechová a fonační cvičení.

1. Návrhy aktivit pro rozvoj sluchového vnímání a sluchové diferenciacce

Poznáváme předměty podle zvuku – rozvoj sluchového vnímání. Dětem představujeme různé předměty z denního života a zároveň jim předvedeme zvuky, které vydávají. Následně se děti otočí a poznávají předmět podle provedeného zvuku (cinkání klíčů, listování knihou, zvonění zvonečku, atd.).

Zvonečku, zazvoň! – rozvoj sluchového vnímání a lokalizace zvuku. V každém rohu třídy sedí dítě a má v ruce zvoneček. Uprostřed třídy sedí ostatní děti a mají zavřené oči. Následně děti v rozích střídavě zvoní na zvoneček a úkolem dětí uprostřed je určit, z kterého rohu třídy slyšely zvuk zvonečku.

Procházka za zvukem – rozvoj sluchového vnímání. Na procházce v okolí školky děti poslouchají rozličné zvuky, které identifikují a popíší (zpěv ptáků, projíždějící auto, štěkot psa, zvuk letadla). Rozličné zvuky lze nahrát a následně rozlišovat pouze sluchovou cestou.

Ptáček hledá kamarády – rozvoj sluchové diferenciacce (počáteční hláska ve slově). Pedagog má v ruce maňáska „ptáčka“ a říká: „*Děti, ptáček letí, ptá se našich dětí. Děti, děti, kdo tu je, kdo se na A, T, L ... jmenuje?*“ Děti se jménem na začínající danou hláskou přiběhnou k ptáčkovi.

Najdeš správný obrázek? – rozvoj sluchové diferenciacce. Pedagog má pro děti připravené dvojice obrázků, jejichž názvy obsahují podobně znějící slova (pes – les, mouka – louka, vlak – mrak). Dvojice obrázků leží před dětmi, pedagog vždy vysloví jedno slovo z určité dvojice a děti vyberou obrázek označující dané slovo.

2. **Náměty pro rozvoj zrakové percepce**

Poztrácené knoflíky – cílem je diferenciací předmětů podle zadaných kritérií (velikost, barva, tvar). Pedagog si připraví krabici, do níž vloží knoflíky různých velikostí a barev. Děti jsou motivovány tím, že knoflíky se švadlence vysypaly a nyní je potřebuje pomoci roztrádit. Děti dostanou úkol, že je mají roztrádit na dvě hromádky (malé a velké), dále mohou třídít knoflíky podle barevnosti či vyhledávání nejmenšího (největšího) knoflíku.

Měnící se obrázky – rozvoj zrakové paměti a pozornosti. Pedagog nakreslí na tabuli či arch papíru obrázek (kočka, pes, dům, auto, atd.), úkolem dětí je obrázek si pečlivě prohlédnout. Děti se poté otočí zády a pedagog obrázek dokreslí o další detaily. Úkolem dětí je určit, co se na obrázku změnilo. Úkol lze opakovat a postupovat od výraznějších změn ke změnám méně patrným.

Pro rozvoj zrakové paměti a zrakového vnímání lze zařazovat i následující aktivity – **skládání obrázků z dílů, puzzle, řešení labyrintů, Kimovy hry**. Náročnost úkolů vždy volíme podle věku a dovednosti konkrétního dítěte, tak abychom podpořily jeho přirozený zájem a neodradily jej od řešení navazujících činností.

3. **Dechová cvičení**

Zatoulané zvířátko – nácvik správného břišního dýchání. Děti mají za úkol uspat své oblíbené plyšové zvířátko, které se jim ztratilo, a po dlouhé cestě zpět za dětmi je moc unavené. Děti leží na podložkách ve vyvětrané místnosti, mají pokrčené nohy a na břišku poležené zvířátko. Děti se nadechují nosem a klidně dýchají, na základě správného dýchání se hračka pohybuje a pedagog i dítě má kontrolu nad správností zadaného úkolu.

Voňavé pexeso – nácvik správného nádechu nosem. Pedagog si do plastových krabiček či látkových sáčků připraví vždy do dvojice různé druhy koření či aromatických materiálů (bylinky, zrnka kávy, pomerančová kůra, atd.). Děti se seznámí s obsahem sáčků, které si společně určí a pojmenují. Hra má stejná pravidla jako klasické pexeso, děti při hře upozorňujeme na správný nádech nosem.

Dokonči větu! – nácvik řečového dýchání. Při práci s obrázkovou knížkou, pedagog popíše obrázek krátkou větou (dvě či tři slova) a úkolem dětí je postupně větu doplnit dalším slovem. Každé z dětí prodlouží větu o jedno slovo.

4. Náměty pro rozvoj motoriky mluvních orgánů

Hry na zvířátka – cvičením mluvidel rozvíjíme hybnost rtů.

Kapr – dítě má za úkol napodobit ústy kapra, v pozici při skousnutých zubech střídavě otevírá a zavírá rty.

Koník – dítě motivujeme hrou na koníka, uvolněné rty rozkmitáme silným výdechem – frkáme jako koník.

Hlemýžď – dítě má mírně pootevřená ústa, jazyk pomalu vysouvá směrem vpřed, co nejdále zvládne, a poté vodorovně zpět do dutiny ústní. Pohyb jazyka musí být pomalý, stejnoměrný, nesmí být trhaný.

Ještěrka – dítě má mírně pootevřená ústa a vypláznutým jazykem pohybuje z jednoho ústního koutku do druhého. Napodobuje pohyb ocásku ještěrky.

Kočka – dítě má mírně pootevřená ústa, jazykem pomalu a plynule olizuje postupně horní a pak dolní ret z jednoho koutku do druhého. Rty lze natřít oblíbenou sladkou pochutinou, jako když kočička líže sladkou smetanu.

5. Náměty pro rozvoj hrubé motoriky

Na honěnou – lokomoční hra zaměřená na orientaci v prostoru a orientaci na vlastním těle. Děti běhají ve vymezeném prostoru, jedno z dětí má babu a toho koho se dotkne, se musí držet místa, kde byl plácnutý (záda, rameno, ruka, noha, atd.).

Štafeta – rozvoj pohybových a manipulačních dovedností. Úkolem dětí je přenést z místa na místo určený předmět (kelímek s vodou, lžička s ping-pongovým míčkem).

Opičí dráha – cvičení rozvíjí a zdokonaluje obratnost, rovnováhu a pozornost dítěte. Pedagog sestaví za pomoci sportovního nářadí a pomůcek (lavička, kroužky, žíněnky, kuželky, látkový tunel, atd.) rozličně obtížné sportovní dráhy, které děti překonávají podle zadaných pokynů.

Kuba řekl – pohybová hra zaměřená na rozvoj hrubé motoriky, orientace na těle, prostorové a pravolevé orientace. Pedagog stojí před skupinou dětí a říká: „*Kuba řekl: vyskočte; Kuba*

řekl: vzpažte...“ Pedagog současně s dětmi cvičí a snaží se je „zmást“ tím, že vykoná jiný pohyb, než řekl. Děti musí pohyb zapakovat pouze tehdy, když správně vykoná vyslovený pohyb. Pokud vykoná jiný pohyb, děti nesmějí pokyn splnit.

6. Náměty pro rozvoj jemné motoriky a grafomotoriky

Pro rozvoj jemné motoriky je třeba zařazovat cvičení, která jsou zacílena na koordinaci jemných pohybů ruky, mezi něž lze zařadit manipulační činnosti související s oblastí sebeobsluhy, stravování, činnosti při hře a tvořivých aktivitách. K aktivitám rozvíjejícím jemnou motoriku lze zařadit skládání kostek, puzzle, navlékání korálků, mozaiky, zasouvání kolíčků, modelování z plastelíny, těsta či hlíny.

Při grafomotorických cvičeních se zaměřujeme na uvolnění svalů paže, ruky a zápěstí. Grafomotorická cvičení jsou vedená pohybová cvičení, kdy je pohyb zaznamenán graficky. Vlastním grafomotorickým cvičením by měla předcházet průpravná cvičení, kdy dětem nabízíme činnosti s prstovými barvami, psaní houbou či křídou či práce s pískovnicí. Pískovnice je dřevěná bedýnka, která má uvnitř jemný písek, do něž mohou děti kreslit či psát prstem či si s jemným pískem pouze hrát (hladit, nabírat, přelévat mezi dlaněmi, otiskovat prsty či dlaně).

Náměty pro rozvoj grafomotoriky a jemné motoriky jsou obsahem mnoha titulů, určených pro vzdělávání předškolních dětí, ze kterých mohou pedagogové v předškolních zařízeních čerpat či se jimi nechat inspirovat.

Nabídka titulů pro rozvoj grafomotoriky a jemné motoriky:

BEDNÁŘOVÁ, J. ŠMARDOVÁ V. *Školní zralost*. Brno: Computer Press, 2011. ISBN 978-80-251-2569-4

BEZDĚKOVÁ, J. *Učíme naše dítě mluvit*. Velké Bílovice: TeMi CZ, 2008. ISBN 978-80-87156-0205

DOLEŽALOVÁ, J. *Rozvoj grafomotoriky v projektech*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-7367-693-3

HRUBÍNOVÁ, M. *Co mi povíš, Matěji?* Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-7367-658-2

SVOBODA, P. *Cvičení pro rozvoj jemné motoriky a psaní*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-7367-545-5

Příloha č. 9 obrázky dětí

Obrázek č. 1

Chlapec 6;10 „Ilustrace k pohádce O Červené Karkulce“

Obrázek č. 2

Dívka 5;11 „Návštěva u dědečka“

Obrázek č. 3

Chlapec 6;1 „Dům se zahradou“

Obrázek č. 4

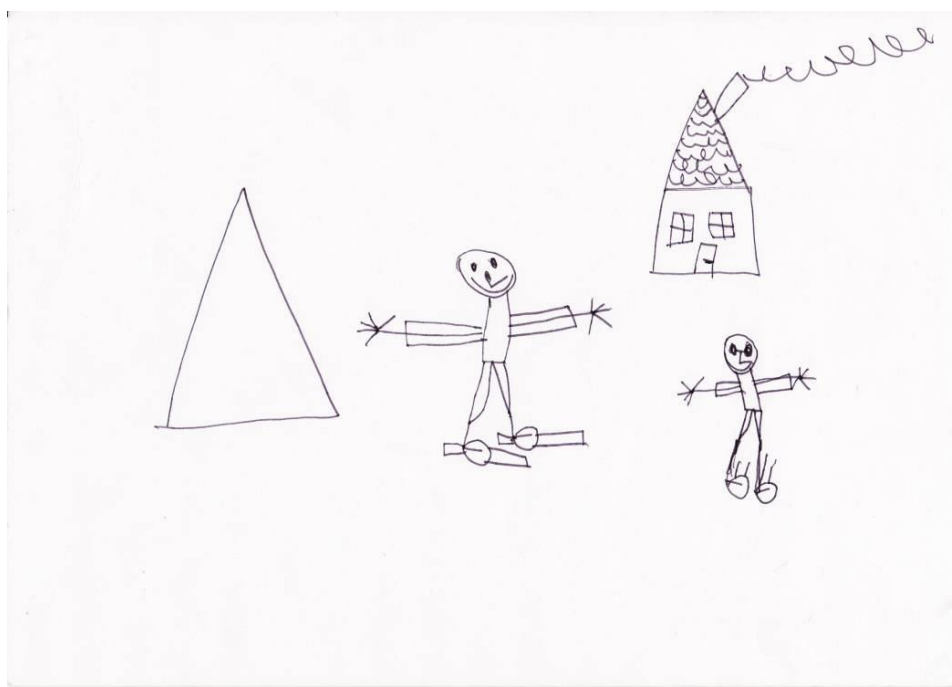
Chlapec 4;2 „Perníková chaloupka“

Obrázek č. 5

Chlapec 5;9 „Ilustrace k pohádce Zakletá princezna“

Obrázek č. 6

Chlapec 6;5 „Pobyt na horách“